

En la mort d'Antoni Tàpies

Narcís Comadira

Acadèmic de número. narciscomadira@telefonica.net

Primer hi ha un record de joventut. La primera exposició de Tàpies que vaig veure, a la vella sala Gaspar, devia ser a començaments dels seixanta. I després, una companyia d'anys. Totes les exposicions que n'he vist, els llibres que n'he llegit, d'ell i sobre ell, les vegades que hi vaig parlar. Però sobretot hi ha la presència de la seva pintura. La impressió persistent de la seva pintura.

La matèria, com morta, abandonada a la seva sort, suportant esgratinyades, obrint-se, deixant-se com cosir per traços casuals, aparentment casuals, maldestres, aparentment maldestres, sutures de la voluntat, sutures fràgils, emocionants en la seva fragilitat, emocionants en la seva tossuderia. Aquella pintura, emblema del nostre temps històric, i emblema de la condició humana: tot el dolor del món respirant sobre aquelles fulloles que suportaven pastes, traços negres, com de betum, creus i gargots, traços blancs, polsosos, com de guix que, en la pissarra de la vida hi deixa signes, indicis, pistes, migmissatges apressats per als miglectors apressats que corren cap enlloc, cap al buit.

Grans lletres capgirades –recordo una A immensa, al Tinell, una A tota negra, una A cansada reposant ajaguda sobre un dels seus costats– i traços sinuosos, transparents, de vernís, un drac fer, de vernís, i també una cadira capgirada, i una altra, una mena d'empremta en un sudari, una cadira dreta sobre una massa amorfa, sobre un cervell gegant, i sota una parpella diminuta: signes del desconcert. I altres formes, esbossos de fragments de cossos lacerats: aixelles, braços, peus i unes nates immenses i un anus insolent. Fragments de carn macilenta, restes de naufragis en mars de llits d'hospital. Pèl púbic com espart, fregall i manta bruta, manta oliosa, de quadra, de caserna. Signes d'obsenitat, signes de veritat, de la misèria humana, de la carn gloriosa en el seu procés tèrbol de putrefacció.

Pastes espesses, transparències subtils, cops de brotxa i ratlles de llapis obsedit, veladures. Aquells grisos i els blancs, blancs de llet, de farina, crus de llet agra, mantegues de farina torrada, negres sumptuosos, negres àrids, des del carbó al cautxú. Terres grogues de llot, terres cremades, terres d'ombra. Vermells de sang de bou. Més tard, vernissos grocs de mel, vernissos de tardor, quan la vida se'n va i diu adéu i deixa com sospesa una dolcesa trista i encara uns blancs opalescents, uns blancs de silicona damunt de la fullola, com grans masses d'esperma tacant el món, tacant els ulls, fent-los fèrtils: ja sense signes, sense missatges, ja només la matèria significant.

I els objectes. Plats i tisores, coladors esclafats, xicres escrostonades, un violí. Son objectes reals, són objectes citats que parlen doblement, per la forma que tenen, pel seu context històric i també per la seva matèria. Llavors s'estableix un diàleg de matèries: la matèria elaborada per l'artista i la matèria recollida, la matèria salvada. I hi ha paraules i mitges paraules, lletres perdudes, números, que, també, ens parlen doblement: pel seu sentit intrínsec i per un d'afegit, el que prové del perquè hi són i com hi són.

I aquell Tàpies més pur, que és el més nu, aquell que, sense traços intencionats i sense referències

al món real, crida i calla, amplia el crit de la matèria i fa callar la dispersió del món. Aquell que, sense discurs, pel sol impacte manual sobre el suport, tacant, estenent, escarbotant, tallant, perd la veu en les coves més fondes del dolor i fa vibrar el silenci de la pols en un missatge incandescent i perdurable de presència humana...

Això és Tàpies, per a mi, tot un món. Altíssima creació plàstica, complexa i plena de significats. Un dels cims més alts de la nostra pintura i un dels creadors més potents de la nostra cultura i de la cultura occidental.

La integritat de la seva obra, la seva honestat van lligades a una vida íntegra i honesta. Plena de generositat civil. L'obra va construint la persona i la persona va condicionant l'obra, fins que vida i obra conflueixen en una sola cosa, un nom: Tàpies.

El poeta francès Stéphane Mallarmé, en el seu sonet en la mort d'Edgar Allan Poe, va escriure aquell vers que s'ha fet famós: *Tel qu'en lui même enfin l'Eternité le change*. Tàpies ja és ell mateix. La mort l'ha canviat en ell mateix perquè l'ha fixat. L'obra ha quedat completada definitivament. Ja no pot haver-hi sorpreses. I aquí la tenim, aquí els tenim, obra i personatge, disposats a ser vistos per la posteritat en la seva totalitat, en el seu esplendor material i en la força del seu significat.

Tàpies va ser membre d'aquesta nostra Acadèmia i ha estat un honor tenir-lo entre nosaltres. I ha estat un honor per a mi fer-ne avui, aquí, la seva semblança.

Ja fa anys li vaig dedicar un poema. Em sembla que el defineix. En tot cas, em va dir que li havia agradat.

Tàpies

«No,

no pas el que veuen els ulls,

sinó el que deleja l'ànima.

Però, a tothora,

amb el pes de dolor

que el cor constreny.

Un cor humà,

marcat pel sempre insaciable

defici del misteri.

La mà és qui hostatja l'ull.

La mà, que hi veu,

mentre traça,

sobre la crosta de la carn del món,

els signes de la persistència.»

16 de gener de 2013